

N:o 21.

Laguskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af gällande lagbestämmelser i fråga om morgongåfva.

Angående morgongåfva meddelas i 9 kapitlet af giftermålsbalken i 1734 års lag, med den ändring i 3 §, som skett genom förordningen den 19 maj 1845, följande föreskrifter:

2 §. Före vigseln skall han till henne viss morgongåfva utfästa, antingen i löst, eller fast, men ej i båda tillika, ehvad han med mö, eller enka sig gifter.

3 §. Morgongåfva skall tagas af mannens enskilda lott i boet. Har hustru, som mannen öfverlever, barn efter honom, eller dör hustrun förr än mannen, då ege morgongåfva ej rum.

4 §. Är morgongåfva utfäst i jord och fast egendom å landet, eller hus och jord i staden, arf eller aflinge, och räcker tridiung dertill af mannens behållna lott i löst och fast, när han dör, eller morgongåfva uttages; njute hustrun sin morgongåfva fullt ut. Är morgongåfvan större än tridiung, hafve ändå ej rätt, att få något deröfver. Finnes ej så mycken jord och fast egendom; då skola mannens barn, eller andra arfvingar, förse hustrun af lösören med så stor ränta, eller inkomst, som för henne brister. Ej må hustrun annan rätt till den morgongåfva hafva, som i jord gifven är, än att den bruka och nyttja, så länge hon enka sitter och ärligen lefver; vare ock skyldig hålla hus och jord vid magt, och ej låta dem genom sitt vållande förvärras. Då hustrun dör, eller går i annat gifte; falle morgongåfvan hem till mannens barn, eller andra hans arfvingar.

5 §. Nu är morgongåfva utfäst i lösören, och räcker dertill tiondelen af mannens vid dödsfallet behållna lott i löst och fast; njute hustrun

sin morgongåfva fullt ut. Är den större, än tiondedelen; då jemkes morgongåfvan derefter. Finnes ej så mycket i lösören, som morgongåfva sedan vara bör; njute hustrun, till bruk och nyttjandet, i hus och jord i staden, eller på landet, så mycket, som emot bristen svarar, till dess mannens barn, eller arfvingar, lösa henne ut; och blifve morgongåfva, som i lösören gifven är, hustruns evärdeliga egendom.

6 §. Ej må man gifva hustrun större morgongåfva, än som sagdt är; men väl mindre.

7 §. Dör mannen, och hafver ej morgongåfva utfäst; njute då hustrun hälften af det, han högst i morgongåfva efter denna lag gifva kunde, och stånde barnen, arfvingarna, fritt, ehvad de i löst, eller fast, den lemna ville.

Under förmälan, hurusom ändrade lagbestämmelser och sociala förhållanden numera i så väsentlig mån förbättrat qvinnans ställning, att något behof af morgongåfva såsom en särskild förmån för enka icke längre förefunnes, har herr *A. G. Jönsson* i Mårarp uti en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 73, som af nämnda kammare hänvisats till lagutskottets handläggning, föreslagit, i ändamål att morgongåfva såsom rättsinstitut måtte upphöra, att 2 till och med 7 §§ giftermålsbalken måtte afskaffas samt ärfdebalkens 12 kap. 3 § och öfriga lagrum, som med frågan hafva sammanhang, undergå den förändring, som för syftets vinnande anses nödvändig.

Redan vid 1844—45 årens riksdag, då den lika gifterätten godkändes såsom allmänt gällande regel, förekom fråga om upphäfvande i sammanhang härmed af lagens bestämmelser om morgongåfva. Men de i sådant syfte framställda förslag afstyrktes af lagutskottet, hufvudsakligen på den grund, att en hustru genom förlusten af sin man i allmänhet försattes i en ekonomiskt bekymmerfullare ställning än mannen genom hustruns fränfälle, i följd hvaraf det ej syntes obilligt, att hustrun finge behålla den genom bestämmelserna om morgongåfva henne tillagda särskilda förmån.

Det sålunda af lagutskottet vid 1844—45 årens riksdag andragna skäl för bibehållande af morgongåfvan synes — oaktadt de i viss mån förändrade förhållanden, som sedan dess inträdt — ännu i dag ej sakna giltighet. Det vinner i styrka, då man besinnar, att ett bo på landet ju

kan vara förmöget, utan att deri finnes någon egendom af nämnvärd betydhet, hvari hustrun eger giftorätt. I ett sådant fall kan hustrun genom mannens död försättas från välstånd i en ekonomiskt bekymmersam ställning, ehuru tillgångar i boet ej saknas. Bestämmelserna om morgongåfva synas ock i viss mån egnade att utjemna den olikhet i makarnes inbördes förhållande, som onekligen ligger i mannens rätt att ensam förvalta boet.

Lagkomiténs förslag till civillag, deri morgongåfva ej nämnes, innehåller i stället det stadgande, att, om efterlevande maka af sin enskilda egendom och giftorätt icke kan njuta tarflig bergning och ej heller eger tjänst eller näringsfång, hvaraf hon kan sig försörja, den aflidnes arfvingar skola vara förbundna att af den egendom, som till dem öfvergår, lemua hvad i nämnda hänseerde brister. Härmed skulle visserligen den hustru nu förbehållna ovillkorliga förmån framför mannen upphöra, men en till båda makarne utsträckt rättighet utöfver giftorätten, föranledd af samma grunder, hvarför morgongåfva bibehållits, komme deremot att bestämmas; och införandet af en sådan rätt skulle, hvad hustrun vidkommer, i sjelfva verket endast innebära en modifikation af hennes rätt till morgongåfva.

Det vill således synas, som att tiden icke vore inne att upphäfva ifrågavarande rättsinstitut, öfver hvars tillvaro icke heller, såvidt utskottet känner, någon allmänne klagan förports.

Vid sådant förhållande och då, såsom bekant, ett af nya lagberedningen afgifvet förslag till ordnande af äkta makars egendomsförhållanden är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 februari 1888.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Herr A. Göransson i Åsen har begärt få här antecknadt, att han, på grund af ledighet från riksdagsgöromålen, icke deltagit i ärendets slutliga behandling inom utskottet.